

S2-oppiaineen työpajan tehtävät 23.10.2024

Kirjeitä kielitietoisuudesta

Hei rakkaat englannin kielellä opettaneet opettajat!

Moni opiskelijamme varmaan hyötyy englanninkielisestä opetuksesta, jota enkkulinjalla tarjotaan. Meitä S2-opettajia alkoi kuitenkin kiinnostaa, minkä verran oppitunneilla käydään läpi suomenkielistä oppiaineen sanastoa ja tyypillisiä rakenteita. Monelle S2-opiskelijalle suomen kielen ymmärtäminen on haastavaa, ja esimerkiksi ylioppilaskokeen tehtävät tulevat olemaan suomeksi. Huomioidaanko opintojaksoilla tämä ristiriita jotenkin? Mitä etua tai haittaa on siitä, että opetus tapahtuu englanniksi, mutta ylioppilaskoe on suomeksi?

Hyvä reaaliaineen opettaja!

Kysy usein (joka tunnilla), ymmärtävätkö opiskelijat oppimateriaalin sanoja. Selitä tarvittaessa esimerkkejä käyttäen.

Harjoitelkaa yhdessä ydinasioiden etsimistä tekstistä ja niiden kertomista omin sanoin.

Opetta käyttämään oppimateriaalia: näytä, mistä kohtaa tärkeät asiat löytyvät.

Opetta tieteenalasi toistuvat fraasit ja lauserakenteet, esimerkiksi "muuttuu höyryKSI" ja "magneetti vetää puoleeNSA".

Hei kollegat!

Tässä teille muutamia vinkkejä kielitietoisempaan opetukseen ja heikon kielitaidon omaavien opiskelijoiden tukemiseen. Jokainen opettaja toimii oman oppiaineensa kielen opettajana, ja siksi on tärkeää kiinnittää huomiota historian ja yhteiskuntaopin tieteenalojen kielen opetukseen. Monille opiskelijoille oppiaineidenne käsitteet ja sanastot ovat haastavia, joten niiden harjoitteluun on syytä käyttää aikaa. Tässä hyviä apukeinoja ovat esimerkiksi käsitelistat ja toiminnalliset sanastoharjoitukset. Myös oppiaineille tyypillisiä tekstilajeja on tärkeää käydä huolellisesti läpi. Muistattehan kiinnittää huomiota omaan opetuspuheeseenne, joka sekin on tärkeä osa kielen oppimista.

Helsingin kaupungin lukioiden harkinnanvaraisen haun kielikoe

Eija Lehtikö,

Vuosaaren lukio,
äidinkielen ja kirjallisuuden sekä suomi toisena kielenä lehtori

Mikä on harkinnanvarainen haku?

Harkinnanvaraista (hava) valintaa käytetään lukiokoulutuksessa silloin, kun lukioon hakijan koulutodistusta ei voi verrata suomalaiseen vastaavaan todistukseen. Harkinnanvarainen haku koskee opiskelijoita, jotka ovat keskeyttäneet perusopetuksen, käyneet peruskoulua vastaavan koulun ulkomailla tai joilla on perusopetuksessa ollut yksilöllistetty oppimäärä sekä äidinkielessä että matematiikassa.

Lähtökohtana lukiokoulutuksen opiskelijavalinnassa on se, että perusopetuksen päättötodistuksen saaneilla on riittävä kielitaito koulutukseen. Jos hakijalla ei ole peruskoulun päättötodistusta, koulutuksen järjestäjän tulee arvioida hakijan opetuskielen hallinta ja muut edellytykset suoriutua lukio-opinnoista. Hakijaa ei voida ottaa opiskelijaksi, jos hänellä ei ole riittävää valmiutta hakukohteen opetuskielen suulliseen ja kirjalliseen käyttämiseen ja ymmärtämiseen. (Opintopolku.fi.)

Harkinnanvaraisen haun kokeen suunnittelu Helsingin lukioissa

Harkinnanvaraisen valinnan ovat aiemmin tehneet lukioiden rehtorit yksin ja itse valitsemallaan tavalla. Päätöksen opiskelijaksi ottamisesta tekee edelleen rehtori, mutta Helsingin kaupungin lukioissa on kokeiltu keväällä 2024 kaikkien lukioiden yhteistä kielikoetta, jonka tarkoitus on antaa rehtoreille tarkempaa ja yhteismitallisempaa tietoa hakijoiden kielitaidoista kuin rehtorin itse suorittama yksittäisen opiskelijan haastattelu.

Kielikoetta hava-haun tueksi alettiin suunnitella keväällä 2023. Keskeinen toimija oli pedagoginen asiantuntija Riikka Merimaa-Jovanovic. Mukana suunnittelussa oli Helsingin kaupungin lukiopäällikkö Tarja Aro-Kuuskoski. Ensimmäisissä kokouksissa pohdittiin sitä, millaista kielitaidon tasoa lukioon tulijalta voidaan edellyttää. Taitotasoksi valikoitui B1.1. Sitä korkeampaa taitotasoa ei Merimaa-Jovanovicin mukaan ollut mahdollista vaatia, koska kyseinen taso on se, mikä peruskoulun läpäisemiseenkin riittää.

Kehittyvän kielitaidon taso B1.1 (lähde oph.fi)

- Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa. **Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa**
- Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä. **Viestintästrategioiden käyttö**

- Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia. **Viestinnän kulttuurinen sopivuus**
- Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästi ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta. **Tekstien tulkintataidot**
- Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa. **Tekstien tuottamistaidot**

Kokeen hankinta ja testaaminen

Koe päätettiin tilata Testipisteeltä, joka tuottaa suomen kielen testejä eri tasoille ja kohderyhmille. Testipiste lienee ainoa vastaava kaupallinen toimija Suomessa. Kokeeseen haluttiin sisällyttää sekä suullista että kirjallista osaamista mittaavat osiot ja luetun ymmärtämisen osuus. Kokeet saatiin testiryhmän (Vuosaaren lukio ja Medialukio) käyttöön syksyllä 2023, mutta testaamisessa ja vastausten lähettämisessä Testipisteelle kokeen tason varmistamista varten oli kitkaa. Suomeksi sanottuna testaavilla opettajilla ei ollutkaan käsillä riittävää määrää sopivia testattavia ja jonkin aikaa pähkäiltiin myös sen kanssa, pitääkö koetestaajilta pyytää lupa vastausten käyttämiseen kokeen kalibroinnissa. Lopulta päädyttiin siihen, että kun vastauksista siivottiin kaikki mahdolliset vihjeet tekijästä, niitä voitiin käyttää ilman hankalaa lupaprosessia. Esimerkiksi luetun ymmärtämisen monivalinnat tuottivat puhtaasti tilastodataa, joten niitä ei tarvinnut mitenkään "siivotakaan".

Koetta järjestämään

Vaikka testien testaamisessa oli vaikeutensa - suullisia kokeita ei edes yritetty testata lukioissa etukäteen - keväällä 2024 näytti kuitenkin siltä, että koe voidaan järjestää. Riikka Merimaa-Jovanovic oli siirtynyt toisiin tehtäviin ja hänen tilallaan hava-koetta suunnitteli ja järjesteli Maija Melo, jonka sähköpostien lopussa tehtäväkenttää avasi tieto "Pedagoginen asiantuntija, kotoutumisen tuki / toisen asteen S2-oppilaiden tuki; Helsingin kaupunki / Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala / Kehittämispalvelut, palvelukokonaisuuksien kehittämisen tuki". Nämä tehtävälörut ovat Helsingin kaupungin työntekijöille tuttuja, ja sanottakoon, että määritteiden paljoudesta huolimatta Maija Melo toimi tehtävässään ketterästi ja käytännöllisesti.

Tapaamiset kokeen järjestämisen merkeissä alkoivat tammikuussa 2024. Mukana niissä tapaamisissa, missä itse olin, olivat (vaihtelevissa kokoonpanoissa) Maija Melo, Henna Vikman, Elina Tuomikoski ja Elina Stordell Testipisteeltä, Tarja Aro-Kuuskoski, Elli-Noora Lassy, Kiia Hakkala Medialukiosta sekä Vuosaaren lukiosta allekirjoittaneen lisäksi Eeva Immo ja Leena Lemiläinen-Honkanen. Pohdiskelimme, keitä kokeeseen kutsutaan ja miten, missä koe pidetään ja koska ja miten koe toteutetaan.

Kutsun kokeeseen laati Maija Melo ja hän hoiti myös ohjeet rehtoreille siitä, keitä kutsutaan. (Kutsukirjeen malli lähti rehtoreille 25.3.2024, eli melko tiukalla aikataululla menttiin.) Jokainen lukio lähetti kutsun niille opiskelijoille, jotka olivat ensisijaisesti hakeneet kyseiseen lukioon ja jotka kuuluivat harkinnanvaraisen haun piiriin. Kutsu lähetettiin forms-lomakkeella, josta Maija Melo näki ilmoittautuneet.

Koepäiviksi valittiin tiistai 16.4.2024 sekä varapäiväksi 29.4.2024. Koepäivät yritettiin valita niin, etteivät ne osuisi muiden pääsykokeiden tai soveltuvuuskokeiden kanssa päällekkäin. Koeajaksi päätettiin klo 15.00–19.00, jotta koe ei kohtuuttomasti häiritse koetta vastaanottavien opettajien työpäivää tai kokeeseen osallistuvien opiskelijoiden koulupäivää. Ajankohtaan vaikutti myös se, että tuohon aikaan Vuosaaren lukiossa, jossa koe päätettiin tänä vuonna järjestää, olisi hyvin vapaata tilaa.

Koe toteutuu

Kokeen vastaanottajiksi tarvittiin opettajia, ja koska ilmoittautuminen umpeutui vasta 9.4.2024 ja koska kutsutkin lähetettiin hajautetusti eri lukioista, aluksi elettiin suuressa epävarmuudessa siitä, onko kokeeseen tulijoita yli sata vai paljon vähemmän. Vuosaaren lukiossa teimme laskelmia ja päädyimme siihen, että 128 kokelaan kokeiden vastaanottamiseen tarvittaisiin kahdeksan opettajaa. Onneksi tätä kuviota ei jouduttu testaamaan. Osallistujia oli lopulta 30 ja kokeita oli vastaanottamassa seitsemän opettajaa (Kiia Hakkala, Essi Outinen, Mirka Jussila, Kaisa Väisänen, Paula Halme, Eeva Immo ja Eija Lehtikko). Edeltävänä torstaina 11.4. järjestetyssä koulutuksessa, jossa Testipiste selvitti kielitaitotasoa ja erityisesti suullisen osakokeen vastaanottamista ja kriteerejä, oli mukana useampia opettajia, mutta he kaikki eivät olleet mukana kokeessa 16.4.2024. Kokeessa oli mukana myös Maija Melo, ja alkuun saimme vähäsen apua kokeeseen tulijoiden ohjaamiseen Vuosaaren lukion monikielisiltä ohjaajilta.

Kokeeseen saapui 18 opiskelijaa klo 15–17 ja 12 opiskelijaa klo 17–19. Tiloiksi oli varattu kaksi isoa tilaa (50–60 paikkaa) ja neljä pientä tilaa (5–20 paikkaa).

Ensimmäisen erä hoidettiin etukäteissuunnitelman mukaan eli niin, että 11 opiskelijaa alkoi tehdä toisessa isoista tiloista luetun ymmärtämisen koetta, johon oli aikaa 45 minuuttia. Loput 7 opiskelijaa alkoivat tehdä toisessa isossa tilassa kirjoitustaidon koetta. Suullista koetta vastaanottivat kahdessa pienessä tilassa kaksi opettajaparia, jotka kutsuivat haastateltavat kirjoitustaidon koetta tekevästä. Koska suullinen osuus (haastattelu) kesti 10-15 minuuttia, kirjoitustaidon kokeen tekijät saivat tehdä koetta 60 minuuttia kokeen alkamisesta lähtien (45 min. kirjoitustaidolle +15 min. suulliselle kokeelle). Tunnin kuluttua klo 16.00 käännettiin kuvio: 11 opiskelijaa aloitti kirjoitustaidon kokeen ja 7 opiskelijaa sai aloittaa lukutaidon kokeen. Suullisia kokeita vastaanottamaan lisättiin yksi opettajapari, eli suullisen kokeen vastaanottopisteitä oli kolme.

Arviointipäivän 16.4.2024 aikataulu Vuosaaren lukiolla

14.00 TILOJEN VARUSTAMINEN

- opasteet aulasta
- kokeet (kirjoitustaito ja lukutaito) tulostettuina
- koneet suullisen kokeen vastaanottajille
- kynät, vesilasit ja vesi
- arviointiliuskat suullisen kokeen vastaanottajille

14.45 Vuosaaren lukion opettajat ohjaavat muut opettajat paikoilleen.

opiskelijat	aikuiset
- 7 opiskelijaa tilaan A	2x2 opettajaa suullisen kokeen tiloihin
- 11 opiskelijaa tilaan B	- 1 opettaja tilaan A (kirjoitustaito) - 1 opettaja tilaan B (lukutaito)

15.00 kokeet alkavat

- opiskelijat ohjataan riisumaan takit ja jättämään kaikki tavarat luokkien eteen tai sivulle tai mihin ohjaava ope haluaa
- opiskelijoille sanotaan tervetuloa ja kerrotaan, että edessä on kolme koetta (45+45+15 min)
- ohjaava opettaja tarkistaa, että kaikki kirjoittavat selkeästi nimensä koepaperiin - voi kevyesti kysellä henkilöllisyystodistusta (kutsussa ei vaadittu)
- suullisen kokeen vastaanottajat pyytävät opiskelijaa kirjoittamaan nimensä listaan selkeästi
- opiskelijat ovat valvonnassa klo 16.00 asti - suullisten vastaanottajien ei tarvitse vahtia, koska suullisiin tulijat ovat kirjoitustaidon kokeessa
- kirjoitustaidon koetta valvova opettaja lähettelee opiskelijoita suulliseen, kun sinne kutsutaan
- vessat ovat tilassa B

16.00 kirjoitustaidon kokeesta siirrytään lukutaidon kokeeseen ja päinvastoin

- toimitaan samoin kuin klo 15: suullisen kokeen vastaanottopisteitä lisätään kolmeen
- kirjoitustaidon ja lukutaidon kokeen valvojat pitävät opiskelijansa kiinni klo 17.00 asti

17.00 ensimmäinen erä lähtee ja toinen tulee

- toimitaan kuten edellä: kaksi ryhmää, molemmissa 6 opiskelijaa

19.00 kaikki ohi

- korjaajat ottavat kokeet mukaan
- suullisten kokeiden listat annetaan Maijalle

Kun klo 17.00 aloitettiin kokeita 12 opiskelijan kanssa, päätettiin lennossa muuttaa alkuperäistä suunnitelmaa sen verran, että kaikki 12 jäivät yhteen tilaan tekemään kirjoitustaidon ja lukutaidon koetta. Valvoja opettaja jakoi ensin lukutaidon kokeen ja otti sen vastaan, kun opiskelija oli valmis (viimeistään 45 minuutin kuluttua). Tällöin opiskelija sai aloittaa suoraan kirjoitustaidon kokeen ja tehdä sitä 45 minuuttia (valvoja opettaja kirjasi muistiin, milloin opiskelija aloitti kirjoitustaidon kokeen). Opiskelijat kutsuttiin suulliseen kokeeseen tästä tilasta. Kaikki sujui jouhevasti ja kokeet olivatkin kaikilta ohi jo klo 18.40.

Jälkiviisautta

Kokemuksesta viisastuneena suunnittelisinkin kokeen järjestelyt vastaisuudessa niin, että kaikki kokelaat tekevät kirjallisia kokeita samassa tilassa. Jos tuntuu hankalalta kirjata kokeiden aloittamisaikoja, voinee antaa molemmat kokeet kaikille heti ja ilmoittaa koeajaksi 45+45 eli 90 minuuttia (tai 90 + 15 minuuttia eli tunnin ja 45 minuuttia). Tästä kirjallisten kokeiden suorittamispaikasta kutsuttaisiin sitten opiskelijoita suulliseen kokeeseen. Näin vältetään pitkälti se, että opiskelijat joutuisivat odottamaan suulliseen kokeeseen pääsyä ja koko joukko on valvonnassa koko ajan. En itse ainakaan usko, että suullinen koe kirjallisten kokeiden lomassa häiritsisi pahasti, ja onhan tilanne sitten kaikille kokeen tekijöille sama.

Suullisten kokeiden vastaanotto on opettajia eniten työllistävä osuus. Siihen on varattava minimissään yksi opettaja ja yksi tunti neljää koetta kohden. Toisaalta suullisten kokeiden vastaanottaminen on ehdottomasti mukavampaa ja todennäköisesti myös pätevämpää parityönä, jolloin pitää siis varata kaksi opettajaa ja yksi tunti neljää opiskelijaa kohden. Voi olla, että haastattelu hoituu viidessä minuutissa, mutta siihen voi mennä myös täysi 10 minuuttia + opettajan harkinta-aika 5 minuuttia. Keväällä 2024 emme tallentaneet haastatteluja, vaan vastaanottajat tekivät mahdollisesti itselleen muistiinpanoja ja kirjasivat haastattelun jälkeen yksinkertaisesti listaan, saavuttiko kokelas tason B1.1 vai ei.

Vaikka osa haastatteluista oli nopeita ja vastaanottajille helppoja, suullisen kokeen vastaanottaminen on intensiivistä, eikä aikataulua pidä tehdä liian tiiviiksi. Haastattelijoiden on saatava pitää taukoja, ja kohtuullinen määrä vastaanotettavia kokeita yhdeltä koerupeamalta olisi ehkä kymmenkunta.

Koetulokset rehtoreille

Kokeiden tulokset on luvattu ilmoittaa rehtoreille kaikkien kolmen kokeen osalta muodossa "saavuttaa / ei saavuta tason B1.1". Rehtori voi käyttää tätä tietoa apunaan tehdessään päätöstä opiskelijaksiottamisesta.

Mitä ajatuksia koe herätti minussa, kun olin mukana koetta järjestämässä?

Ajatuksia näin lukion äidinkielen ja suomi toisena kielenä opettajana herätti tietysti kokeen taso. Olin samaa mieltä kuin useat kollegat siitä, että kokeen taso on kovin alhainen. Eurooppalaisen viitekehysten B1.1 ei tuntunut siltä tasolta, jota toivoisimme lukiota aloittavalta opiskelijalta. Tämänkeväisen kokeen tehtävät mittasivat taitotason B1.1 mukaisesti viestintää arkipäivän tilanteissa. Lukion opettajana näkisin mieluummin, että koe viestittäisi jo osaltaan siitä akateemisesta kielimaailmasta, johon lukiossa kiinnitytään, eli että kokeessa ei suosittaisi puhekielisyttä ja että esimerkiksi luetun ymmärtämisen tekstit olisivat enemmän asiapohjaisia kuin vaikkapa uutistekstejä.

Oltuani vastaanottamassa muun muassa suullisia kokeita, totean kuitenkin, että osa hakijoista ei selkeästi selviytynyt tämänkään tason (B1.1) vaatimuksista. Koe siis tälläkin tasolla toimii jonkinlaisena seulana ja tuottaa toivottavasti rehtoreille tietoa, jonka avulla he voivat osoittaa opiskelijalle parhaan paikan - joka ei missään tapauksessa ole vielä lukio, jos useampi osa-alue kokeesta jää alle tavoitteen.

Pidin koetta kaiken kaikkiaan toimivana ja tarpeellisenä. Arvelen, että ensimmäisen kokeen tilaaminen Testipisteeltä oli hyvä ratkaisu, mutta tulevaisuudessa kaupungin lukioiden S2-opettajat voivat laatia kokeita itsekin ja ehkä ottaa vähäsen huomioon lukion odotuksia, vaikka onkin tärkeää, ettei kokeen tasoa päästetä karkaamaan liian korkealle. Edellä esiin tulleista syistä taitotaso B1.1 on kokeen tasoksi sopiva.